

Non é ouro todo o que reloce
Carlos Tejo

O comportamento humano posúe unha porcentaxe importante de falsidade que nos impide coñecer a esencia que se agocha en cada un de nós. A quinta edición de **Chámalle X** levou como subtítulo **Imaxes da aparencia** e propuxo unha reflexión sobre aquelas actitudes que constrúen un estado de simulación; unha barroca fachada que empapa o comportamento humano e o recobre dunha epiderme construída a partir de complexos mecanismos de conduta que son dirixidos por estratexias políticas, económicas ou culturais. Non se trata de analizar soamente aquilo que permanece agochado, o falso, o reflexo ou a máscara, ademais **Chámalle X** fundiuse coas múltiples estratexias utilizadas polo complicado comportamento da aparencia, tamén coas súas consecuencias e puntos de partida. As accións e conferencias que se presentaron nesta quinta edición achegáronse nun sentido amplo a estas preocupacións, para se mergullar naqueles códigos sociais que dirixen o noso xeito de relacionarnos, de amarnos, de informarnos etc., códigos que se empeñan en ofrecer unha manipulada realidade que se fai forte nun universo feito á súa medida. Partindo deste contexto, os traballos e reflexións teóricas presentados en **Imaxes da aparencia** indagaron en espazos onde se cuestionaron, reflectiron ou parodiaron aqueles comportamentos que determinan a nosa «actuación» na sociedade. Así, os artistas incluídos nesta edición utilizaron diferentes soportes e procesos e enfrontáronnos a un xogo dirixido por normas enmarañadas. Un xogo que, ao tempo que nos protexe, esvaece o noso verdadeiro ser. Todos nós estamos comodamente situados na caverna pero non **ateigamos** con suficiente claridade o que está a pasar fóra, ao noso redor soamente hai sombras.

Alén deste fío condutor que aglutinou as accións e conferencias, Chámalle X inaugurou este ano dous apartados: **País invitado** e **A acción en vídeo ou o vídeo da acción**. Na sección **País invitado** o noso ánimo foi achegarlle ao público o que está a pasar fóra do Estado español no campo da *performance*; descubrir se realmente estamos nun momento en que o global devora o local ou se os diferentes contextos culturais propoñen un modo de ver e facer a *performance* diferente aos procesos que acostumamos ver na comunidade de artistas que viven e traballan en España. Para abrir esta sección, comezamos con Portugal xa que nos consta que desenvolven un traballo importante e preciso neste eido, mantendo estruturas, moitas das veces alternativas, onde a acción ten un protagonismo incuestionable. Para abrir a participación portuguesa, tivemos a grata oportunidade de contar co rigoroso traballo de João Samoes que, con *Blackout*, nos propuxo unha descarnada reflexión sobre a morte. Fernando Aguiar presentou a *performance* titulada *Soneto dos sentidos*; unha melodía de sensacións que parte do soporte pictórico e transita por territorios próximos á poesía visual. Para pechar a participación portuguesa puidemos asistir á creación de Nuno Oliveira e Margarida Chambel titulada *Série culinária preocupações*. A súa *performance* soubo equilibrar o lúdico e o tétrico cun gran sentido do pracer estético. Nuno e Margarida camiñaron por enriba do noso espírito e creaban sofisticados códigos semánticos onde o espectador tiña que pararse e pensar. Como complemento teórico á participación dos artistas portugueses contamos coa presenza de Daniel Pires, xestor cultural e director do centro cultural Maus Hábitos, situado na cidade de O Porto. Con Daniel achegámonos un pouco máis polo miúdo á realidade cultural portuguesa e ao funcionamento do excelente centro cultural que el dirixe.

No apartado **A acción en vídeo ou o vídeo da acción** presentáronse traballos de destacados artistas españois. Para isto, utilizamos o soporte videográfico nunha dobre vertente: ben como documento das accións, ben coma un medio que, ao achegarse a procesos *performativos*, deu lugar a un traballo de vídeo-arte. Os traballos que puidemos ver nesta sección foron: *Nueva ola* de Joan Morey, *Populismo y popularidad* de Antonio Ortega, *Pero tú... ¿eres tú? No, yo soy su...* do colectivo Sra. Polaroida formado por Alaitz Arenzana e María Ibarrexe e *Kill yr idols* de Estíbaliz Sábada. A base formal sobre a que Morey constrúe o seu vídeo é a adopción da estética sinista da *New Wave* que se nutre, como pano de fondo, coa banda sonora do filme *Nouvelle Vague* de Jean-Luc Godard. Morey presenta un escenario de dominación e dominados, unha metáfora do que podería ser unha estrutura xerarquizada de calquera dos nosos contextos sociais. Contrariamente a Morey, e cun sentido moito máis lúdico, Antonio Ortega recrea un plató de televisión onde ten lugar unha entrevista a un personaxe mediático. Non obstante, e fóra dos códigos sensacionalistas empregados polos medios de información, este personaxe preséntase sen aparatosidades, espido ante a audiencia nun plató sen luxos: a *anti-tv* está servida. O colectivo Sra. Polaroida recrea un cargado contexto doméstico onde dúas mulleres están condicionadas polo absurdo dunha situación que non as conduce a ningunha parte. As dúas mostran xeitos diferentes de habitar o espazo; un espazo onde o corpo e os seus límites serán os protagonistas. Para pechar o ciclo puidemos ver o vídeo titulado *Kill yr idols* de Estíbaliz Sábada. Un primeiro plano do seu rostro é «empapelado» por recortes de prensa onde se fai alusión ao «universo feminino». Con esta acción rexistrada pola cámara, Estíbaliz pon de manifesto como os medios de masas constrúen unha imaxe da muller que non transcende os estereotipos alimentados pola sociedade patriarcal.

Dentro do apartado das conferencias e das presentacións dos proxectos tivemos a oportunidade de ter entre nós a Lourdes Méndez, catedrática de Antropoloxía da Arte da Euskal Herriko Unibertsitateko (Universidade do País Vasco). O seu relatorio titulado *No campo artístico contemporáneo: novas aparencias, vellas desigualdades*, supuxo un lúdico exercicio de análise que afonda na complexa relación dos diversos axentes da arte contemporánea e das intrincadas relacións de poder que se establecen entre eles. Alén da conferencia de Lourdes Méndez, seguimos a contar coa colaboración do Centro Galego de Arte Contemporánea de Santiago de Compostela (CGAC) que, como xa vai sendo habitual, presentou da man de Carme Hermo o ciclo de *performances Arte no Parque*. Este ciclo celébrase anualmente no romántico parque de Bonaval, ao carón do museo. Na edición do ano 2008 participaron os artistas María Marticorena (Galicia), Miguel Noguera (Barcelona), María Gil (Portugal) e Félix Fernández (Galicia). A comisaria do ciclo, Carme Hermo, explicou con rigor e minuciosidade os proxectos dos artistas seleccionados. Outra das actividades en colaboración co museo de Santiago foi a presentación do Proxecto **Tábula Rasa. Novas Prácticas Transdisciplinares**. Os comisarios, Ana Pose e Fran Álvarez, falan da estrutura da súa proposta e analizaron a obra dos artistas incluídos: Yolanda Castaño (Galicia), Branca Novoneyra (Galicia), Gilles Aubry (Suiza), Analog Suicide (Turquía), Bonesfield (Valencia), Sintezija (Lituania), Arnaud Riviere (Francia) e Joaquín Lana (Galicia). Para pechar o bloque teórico e as colaboracións con institucións de fóra da universidade, Agar Ledo Arias, responsable do Departamento de Exposicións do Museo de Arte Contemporánea de Vigo (Marco), reflexionou sobre a relación do Marco e as diferentes prácticas *performativas* que pasaron polo museo vigués na súa conferencia titulada «Sobre a *performance* (e o *performativo*) na institución. Exemplos no Marco (2002-2008)».

Zaida Gómez Rubio e Julio Fernández Peláez, romperon o lume das *performances*, buscando persoas voluntarias para participar no seu proxecto **Faite público**. Foi unha acción que se dilatou no tempo, que tivo un longo e difícil percorrido e que se ramificou (transcendendo así o espazo inmediato da Facultade de Belas Artes) para difundirse, por medio da rede, ao planeta Terra. A súa proposta mesturou o público da rede co privado dun acto íntimo fronte a unha cámara. As persoas voluntarias inscribíanse nunha lista para, no último día das xornadas, «actuar» libremente diante dunha cámara-web. **Faite Público** foi a liberdade total viaxando polo ciberespazo, un acto privado que perde a súa dimensión e que se masifica, a curiosidade do *voayeur* que permanece expectante fronte ao seu ordenador. Ese mesmo día, tivemos entre nós a José Iges e a súa *Colección de abismos*. A *performance* de Iges combinou, como el mesmo di, a voz, o xesto, o movemento, o son organizado e a electrónica en vivo. Nun falso estudio de radio, quizás un aceno á súa excelente traxectoria nas ondas, José moveuse entre a poesía, o signo e a metáfora. Expresou unha significativa colección de opostos, xogando con dobres sentidos que refrescaron a nosa imaxinación.

Manto nocturno, a *performance* que presentou Ana Gesto, foi a única de todas as das xornadas que saíu ao ámbito urbano. Mergullada na estrutura do rito, Ana colocouse un abrigo de ferro construído cos restos dun somier e comezou a camiñar por enriba da perda e do desacougo. Unha manifestación dos empregados da limpeza escoitábase ao fondo e engadía tensión á propia acción. *O Manto nocturno* nesta ocasión non a protexía, máis ben desacougábaa. Ana detíñase a cada paso, tentando ciclicamente convencer a soidade de que aquel non era o seu sitio. Construír para destruír, o eterno absurdo da nosa existencia. Xa pola tarde, Pepe Murciego, cunha ampla traxectoria como *performer*, chegou a Pontevedra para presentar unha acción titulada *En resumidas cuentas*. A *performance* dividiuse en tres partes, no meu modo de ver, ben diferenciadas. Quizais a pulcritude e a beleza das diferentes «escenas» foi o nexa que aglutinou os tres estados do artista. Murciego, correctamente traxado en negro, lembrounos a magnífica «escultura-cantante» de Gilbert & George. Como a parella de artistas, o seu corpo formaba parte fundamental dun obxecto vivo, irónico e repetitivo: unha vella televisión cun primeiro plano doutro rostro (feminino) alimentaba un discurso baleiro, un *mantra* inconsistente. Despois de abandonar a máscara, Pepe leu a modio a súa última correspondencia electrónica. Eran anacos de tempo descontextualizados que xa non tiñan sentido. Para rematar, o artista brindou por todos («saúde») nunha proba de resistencia física, pois ante un público entregado, bebeu un litro de viño que encheu os corazóns de todos os asistentes. Seguindo a *performace* de Pepe Murciego, e case rematando a sesión do mércores, contamos coa presenza do grupo de accións Ad-hoc. Este grupo está formado por Elisa Framil, Carlos Piñeiro, Antonio Rivas, Pedro Lamas, Begoña Miguéns, Ramón Cruces, Lois Gil e, dun xeito accidental, por Alberto Augusto Miranda, Alexandre Teixeira e Manuel Guimarães. A acción que presentaron levaba por título *As horas*. Este colectivo que traballa sen descanso dende hai algúns anos é interesante porque, alén da calidade das súas propostas, agrupa un número de persoas que non foron formadas en ningunha escola de arte e que teñen moito que dicir, con ferramentas discursivas propias, do campo artístico. Deste xeito, nun delirio de música en vivo e traballo fonético-corporal, propuxeron unha reflexión sobre a falsidade do sistema de consumo que como unha barbantesa acaba devorando a quen lle dá de comer.

Xa ao chegar ao último día das xornadas David Crespo falounos de desengano, amor, traizón e rabia na súa particular *performance* titulada *1,2,3... y*. Na sesión da tarde, o

artista chegado de Valencia, Víctor Bonet, deleitounos con *Paréntesis*. Esta acción desenvólvese nunha habitación completamente escura. Nun primeiro momento, os espectadores adiviñaban como unha fina choiva de area caía delicadamente sobre o chan, arredor dunha copa. Despois, a escuridade dunha sala en silencio, un silencio que soamente se rompía polo mecánico ruído que o artista producía ao pedalear enriba dunha bicicleta fixa que non podía ir a ningures. Seguíamos sen **ateigar** nada, só escoitábamos, anestesiados, o son do pedaleo. Estabamos inmersos nun momento onde tiñamos tempo, moito tempo para pensar no que pode chegar, no que xa pasou. Como o filme que corre velozmente antes de morrer, puidemos convivir cunha morea de sensacións. Víctor continuaba a pedalear e pouco a pouco, aquilo que parecía un esforzo inútil, tróuxonos a luz a todos. Foi case coma unha comunión espiritual, unha viaxe que aínda que non chegou a ningún fin, soubo descubrirnos a importancia do traxecto. Despois de ficar abraiados pola excelente acción de Bonet, o grupo Velvet & Crochet deunos unha lección de esgrima metafísica na súa performance titulada *Sobre la espada manda el corazón*. Impecablemente vestidos, demostraron ter un profesional dominio da espada e do verbo. Cunha «posta en escena» próxima os parámetros dunha clásica representación teatral, Rafael Suárez e François Winberg, rabuñaron no esencial do ser humano, *Touché*.

E así chegamos, unha convocatoria máis, ao final das xornadas, unhas xornadas que naceron moi humildemente e hoxe en día están a ser un referente en todo o Estado español. Teño que agradecer profundamente o regular apoio que ven prestando a Vicerreitoría do Campus de Pontevedra que un ano máis confía na nosa xestión e mantén o seu respaldo. Tamén subliñar a colaboración do CGAC e do Marco que puntualmente enriquecen a nosa programación con conferencias e presentacións de proxectos. E, como non, agradecer a presenza dos artistas convidados e do público que nos demostran que a *performance* ten aínda moito que dicir.